

ՌԱՖԱԵԼ ՊԱՏԿԱՆՅԱՆ

Բանաստեղծություններ

aegitas

Ռափայել Պատկանյան
Բանաստեղծություններ

«Aegitas»

Պատկանյան Ռ.

Բանաստեղծություններ / Ռ. Պատկանյան — «Aegitas»,

Պատկանյանի մոտ 50 մանկական բանաստեղծությունների մեծ մասը սերտորեն առնչվում էր իր պոեզիայի ընդհանուր մոտիվներին, ելնում հայրենասեր քաղաքացի դաստիարակելու նպատակադրումից: Օրինակ, «Օրորոցի երգը» բանաստեղծության մեջ հոգնատանջ մայրը հրավիրում է զանգագան թռչունների: Պատկանյանը պահանջում էր մարտական դաստիարակություն, որովհետև ըստ նրա երեխան պետք է դառնար հայրենասեր, հայրենիքի մարտիկ: Պատկանյանի հասարակական – քաղաքական հայացքների հետ անմիջականորեն կապված «Մեծ» եւ «Արաքսի արտասուքը» բանաստեղծությունները վաղուց մտել են մանկական գրականության շարքեր: «Արաքսի արտասուքը» բանաստեղծության մեջ ոտանավորի իմաստը թանձրացվում է Արաքսի ափերով քայլամուր շրջող հեղինակին Արաքսի կողմից տրված պատասխանում: Այստեղ Պատկանյանի խոհն արտահայտում է վշտահար Արաքսը, որ պատմում է իր «բյուրավոր ցավերը», հիշում անցյալի փառավոր օրերը: Չուտ մանկական բանաստեղծություններից ուշագրավ են Պատկանյանի «Ճար», «Գութ», «Ձմեռ», «Պտուղներ» ստեղծագործությունները, որտեղ հեղինակը դրսևորում է իր ամբողջ հումանիզմը եւ մտահոգությունը հայ ազգի ճակատագրի նկատմամբ: «Պտուղներ» ոտանավորի մեջ պտուղներն ականա հիշեցնաում են նաև հայրենիքը: Սոցիալական խնդիրներին անդրադարձող «Ձմեռ» եւ «Ներ տարի» ոտանավորներում Պատկանյանը մանկան զվարճության կողքին հիշում է նաև նրա կարիքավոր լինելը: Պատկանյանը շարունակում է Աբովյանից սկսվող լուսավորության եւ ուսման թեման: Այդպիսիք են «Ամենամեծ անբախտություն», «Խելոք երեխան», «Ժրաջան տղան», «Վարժատուն» բանաստեղծությունները:

© Պատկանյան Ռ.

© Aegitas

Содержание

ՉԱՐՄԱՅՐ ՆԱՀԱՊԵՏԻ ՄԱՀԸ	6
ՇԻՆԱԿԱՆԻ ԱՌԱՎՈՏՅԱՆ ԵՐԳԸ	10
ՇԻՆԱԿԱՆԻ ԵՐԵԿՈՅԱՆ ԵՐԳԸ	11
ՕՐՈՐՈՑԻ ԵՐԳ ԳՅՈՒՂԱԿԱՆ ԱՅՐԻ ԿՆՈՉ	12
ՈՒՆԱՅՆՈՒԹՅԱՆ ՎՐԱ	14
ԳԱՆԳԱՏ ԲԱՂԴԵՆ	15
ԻՄ ՔՆԱՐԻՆ	16
ԻՄ ԵՐԳԸ	17
ԵՐԿՈՒ ՔՈՒՅՐ	18
ՕՐՈՐՈՑԻ ԵՐԳ	20
ԱՂԵՆ ՏԱՆՆ Է	21
ՀԱՅ ԵՎ ՀԱՅՈՒԹՅՈՒՆ	23
ԱՐԱՔՍԻ ԱՐՏԱՍՈՒՔԸ	25
ՆԿԱՐԻՉ	28
Конец ознакомительного фрагмента.	29

Ռաֆաել Պատկանյան Բանաստեղծություններ

ԶԱՐՄԱՅԻ ՆԱՀԱՊԵՏԻ ՄԱՀԸ

Ամպը եկավ ծածկեց սարերն ու ձորեր,
Չէր տեսնվիլ պատերազմի դաշտերը,
Մեզ մատախուղ կիջներ Իդա լեռներեն,
Գիշերային մութը պատեց դիերը:
Հյուսիսային հողմը փչեց սաստկագին,
Հագարամյա կաղնին շարժեց դողացուց,
Ամպի միջեն փայլատակեց փայլակը,
Ակոսի պես պատռեց խավար երկինքը,
Դիակներու հրոնշյունը չէր լավիր,
Քամին հեռու կտաներ սաստիկ փչելով,
Ամպի գոռայն կողըրդեր երկիրը,
Մրրիկ, կայծակ խառնակված էր օդումը:
Հեռվանց կու գայր լաց ու սգո ձայները,
Տրոյացվոց և կամ հունաց բանակին,
Ամենեքյան յուրյանց մեռելն կ'պտռեն,
Այն շար օրը շատ կոտորվածք էր եղել:
Ճրագներով, լապտերներով կու պտռեն,
Մարդոց, որդվոց մարմինները կանայքը,
Ոնանք շակած կը տանեին մեռելը,
Որն որ առաջ կու գտնեին արյան մեջ,
Ով ուներ տեր կու գտնվեր դիակը,
Դագաղներով կը տանեին այրելու,
Մայրը, քույրը, կինը, դուստրը միասին,
Յուր մեռելի կու տան վերջին պատիվը:

Ամպերու մեջ չկան աստղեր, խավար է,
Սև քող պատյալ սգավոր է երկինքը,
Քամին փչեց լապտերներուն՝ մթնացավ,
Պատերազմի տեղը բռնեց լռություն:
Բայց հեռուն այն ի՞նչ լույս որ կերևի,
Իդա սարի կողմեն մեկ լույս կը փայլե,
Լույսն անդադար շարժման մեջ է քամին,
Այլ կվառվի և չորս կողմը լույս կու տա:
Սարի տակը կու երևի մեկ ճրագ,
Որ լապտերով կախված էր այն կաղնին:
Արդյոք ո՞վ կա այն մութ գիշեր այն տեղը,
Երևի որ պտռող չունի, անտեր է:
Կաղնո տակը փռած էր մեկ լայն մորթի,
Կամ առյուծի էր այն, ընձու, կամ վագեր,
Վրեն պատկած էր կարեվեր քաջ զինվոր,
Մահու քրտինք տվել էր բոլոր մարմինը:

Երկու ձեռքով բռնել էր յուր մեկ կողքը,
Կամենում էր յուր արյունը դադարեցնել...
Միտքը բերեց յուր սիրելի Հայաստան:
Հոգվոց հանեց ցաված սրտի խոր տեղեն:
Միտքը բերեց յուր կարոտյալ հայրենին,
Նորոգվեցան յուր խոցերու ցավերը,
Արյունը հորդ բխեց խոր-խոր խոցերեն,
Այլ չմնաց այնուհետև կենաց հույս:

Վեր նայեցավ, տեսավ լուսով լապտերի,
Ծառի ճյուղքեն կախված էր յուր աղեղը,
Կապարճը լի նետյուր ընկած գետինը,
Մուրը մոտն էր, բայց անպիտան՝ յուր տիրոջ:
Մոտը կանգնած էր միայն յուր երիվայր,
Շուտ-շուտ շնչով խրրխնջալով կը փչեր,
Ոտքով հողը փորփրրելով վեր ու վայր,
Յուր տիրոջը ցավոց կլիներ ցավակից:
Առանց ձայնի, առանց լեզվի, որպես թե
Կասեր տիրոջ հավատարիմ կենդանին.
– Մի՛ պառկիր դու այս մութ, խավար դաշտումը,
Մի՛ մնար դու այս կաղնու տակ այս գիշեր:
Վե՛ր կաց, հեծիր շուտ իմ վրեն, ի՛նչ իշխան,
Ես կը տանեն քեզ քո երկիր հայրենի,
Ես չորս ոտքըս կը տարածեն գետինը,
Կը ցածացնեն մեջքս, որ դու հեշտ նստիս:
Ես բերնովս կը բռնեն քո թևիցը,
Կը բարձրացնեն, կը լինին քեզ օգնական,
Մի՛ մնար այս օտար, հեռի երկրումը,
Երթա՛նք հասնինք քո հայրենին Հայաստան:
Ա՛խ քաշեց այն սաստիկ խոցված Չարմայրը,
Հուր բոց բխեց խորոց հոգվույն և սրտին:
Վազեց արյուն լայնաբերան խոր խոցեն,
Խավար մահու պատեց աչքին և սրտին:
– Ասաց՝ արի՛, իմ քաջ ընկեր մտերիմ,
Արի՛, ազնիվ իմ երիվար, իմ նրժույզ,
Ես չեմ կարող մյուս անգամ քեզ հեծնել,
Թամբիդ վերա առաջվա պես այլ նստել:
Ասպանդակիդ այլ չեմ կարող ոտ դնել,
Եվ ոչ ձեռքով սանձդ բռնել մետաքսյա.
Այլ չեմ կարող քեզ հետ շրջիլ սար ու ձոր,
Պիտի մնամ կարոտ կանանչ դաշտերուն:
Քանի՞ անգամ մենք պատերազմ ենք տեսած,
Քեզ հետ մտել, քեզ հետ ողջմամբ դուրս եկած,
Ինձ շատ անգամ ծառայել ես մտերիմ,
Մեկ անգամ ևս կատարյա իմ պաշտոնը,
Մեկ մոտ արի, ա՛ն իմ հետին ողջույնը,
Սանձդ առնում այդ աներկյուղ քո գլխեն,
Մեկ համբուրեն արտասովորից աչքերդդ,
Իմ ողջույնս տար հայրենի մեր երկիր:

Գնա՛, դարձի՛ր, շուտով հասիր Հայաստան,
Որուն կարոտ պիտի մընամ այս տեղը
Գընա մեր տուն, Արմավիրին տար համբավ,
Որ չըսպասե յուր իշխանի դառնալույն:
Որդվույս տեսնես, ասա՛ չունիս այլ դու հայր,
Հայաստանն է այսուհետև քո ծնող,
Ասա՛ հայոց ձեր նահապետը Չարմայր,
Գետին դրեց յուր երկսայրի սուսերը:
Ասա՛ հայոց ձեր նահապետ Չարմայրը
Ձեռին չունի ահեղ գեղարդ և վահան,
Ասա՛ հայոց ձեր նահապետ Չարմայրը,
Այլ չէ կարող հրբաման տալ յուր գորաց:
Ասա՛ հայոց ձեր նահապետ Չարմայրը,
Չէ առաջնորդ քառսուն հազար բանակի.
Քաջ հայերը ցիրցան եղան դաշտի մեջ,
Ոչ ոք տեսավ յուր իշխանի մեռնելը:
Բայց երբ տեսնես դու նորահարս սևորած,
Որ գրկի մեջ մեկ հատ տղա ունենա,
Որ աչքերեն թափում լինի արտասուք,
Ու դաշտի մեջ պտռում լինի գերեզման,
Ու իմ անունս հիշում լինի անդադար,
Ու երեխին ասում լինի մշտապես,
Թե դու որք ես ու հայր չունիս աշխարհի,
Այսուհետև քեզ չի ճանչընար Հայաստան.
Այսուհետև դու մի՛ տեսնիր Արմավիր,
Այսուհետև մի՛ հիշիր դու այն օրը,
Որ քեզ իշխան ազգի կոչեց Հայաստան, —
Իմացի՛ր, որ նա իմ կինն է խղճալի:
Մենակ նըրան մի՛ պատմիր դու իմ մահը,
Նա չէ կարող լսել այդ սև համբավը,
Թող չկաթե նորա աչքեն արտասուք,
Թող թաց չանե նա արտասվոք սև հողը:
Նըրան ասա՛, իմ սիրական սիպտակ ձի,
Թե քո մարդը օտար երկիր հեռավոր,
Ա՛յլ գեղեցիկ աղջրկան հետ պըսակվեց,
Քեզ մոռացավ, ո՛չ հիշեց քո անունը:
Ասա՛ նըրան, իմ սիրական սիպտակ ձի,
Թե քո մարդը Իդա սարի տակունը,
Նըշանաձին առավ գիրկը պառկեցավ,
Աչքը խրվեց, քաղցր քնով քնեցավ:
Ասա՛ նըրան, իմ սիրական սիպտակ ձի,
Թե քո մարդը փեսայի պես պառկեցավ,
Հարսանիքն էր Իդա լերին հովտաց մեջ,
Հարսնարանը դիակներով զարդարած,
Առագաստն էր երկնից կապույտ կամարը,
Ճրագները՝ հրեղեն փայլակ և կայծակ,
Անկողինն էր սառն ու խավար գեջ հողը,
Նվագարան՝ ամպոց ահեղ գոռալը:
Մատանին էր լայնաբերան գեղարդը,

Հարսնացուն էր անհաղթելին Աքիլես,
Փեսավերն էր հին բարեկամ Մեննոնը,
Եվ հարսնաքույր՝ Պանթագեդե Անագոն:
Իմ զարդարանք եղավ կարմիր արյունը,
Ողջագուրանք՝ դիոց մահու հրորնշյուն,
Նշանվեցա սուր սլաքոք նետերու,
Պսակվեցա պողովատիկ սուսերով:

ՇԻՆԱԿԱՆԻ ԱՌԱՎՈՏՅԱՆ ԵՐԳԸ

Ա՛յ մարդ, այսօր շուտ քնեցար, ննջեցիր,
Առավոտյան հով ժամանակն անցուցիր.
Արեգակը ծովի ծայրեն ծագեցավ,
Զերմությունը ձորն ու դաշտը փրովեցավ:

Ընկերների վաղ արտերը գնացին,
Ցորեն, գարին գերանդիով հրնձեցին,
Խուրձ կապեցին, բարդ բարդեցին դաշտումը,
Նըստան հանգչիլ կաղնիների հովումը:

Ա՛յ մարդ, վե՛ր կաց, սառը ջրով լվացվի՛ր,
Գոտիդ կապե, գերանդիդ ա՛ն, դաշտ հասի՛ր,
Քանի հով է՝ հունձըդ արա արտումըդ,
Հունձըդ հրնձե, մի՛ ծուլանար գործումըդ:

Խուրձըդ կապե, բարդըդ բարդե, տուն արի,
Հանգստացիր, երբ քո հունձըդ կատարի.
Բե՛ր գերանդիդ, կախե՛ պատեն քո տանը,
Ես իրիկվան կը պատրաստեմ սեղանը:

Ա՛ մարդ, հերիք ինչ որ այսօր քնեցար,
Աչքըդ մեկ բա՛ց, տես թե ո՛րչափ ուշացար,
Մեր դրացին վաղ անցկացավ կամուրջեն,
Վաղ լըռել է մեր գգիքը ձայնելեն:

Ի՞նչ ես պատկել, ի՞նչ ես քնել, սիրական,
Արեգական շողը հասավ մեր դրբան,
Մի՛ ծուլանար ժամանակդ խնայե՛,
Այն պիտի մեզ բոլոր ձմեռը կերակրե:

ՇԻՆԱԿԱՆԻ ԵՐԵԿՈՅԱՆ ԵՐԳԸ

Մարդըս եկավ, եկավ դաշտից՝ դաշտիցը,
Կանաչ դաշտից, դալար դաշտից տուն եկավ,
Տուն եկավ ու դուռը դռեց՝ նըստեցավ,
Շալկին խորձ էր, խորձ՝ ցորենի արտիցը:
– Խորձըղ վե՛ր դիր, թո՛ղ բաց անեն թոկերը,
Մեջքեղ առնում այդ սուր, այդ սուր գերանդին,
Սուր այդ, սուր այդ գերանդիով հնձել ես,
Հընձել ես ու խորձ կապել ես ցորենը:
Ա՛խ, ճակատըղ թաց է եղել քրտինքով,
Թո՛ղ ճակատըղ, թող որ սըրբեն իմ ձեռով.
Իմ ձեռովըս գոտիդ բացեմ՝ խորձըղ առնում իմ ձեռով,
Խորձըղ առնում՝ ծանրը բեռըղ շալակեղ:
Սատը ջըրով ձեռըղ լըվա՛, ոտքըղ լվա, երեսըղ,
Ձեռքիդ, ոտքիդ ես ջուր կածեմ, երբ լվանաս երեսըղ.
Սըրբե՛ ձեռքով քո երեսեղ քըրտինքըղ.
Գլուխդ լվա՛ սատը ջըրով, ձեռքըղ, ոտքըղ, երեսըղ:
Ես քեզ համար հաց թխեցի, սիպտակ, փափուկ գարեհաց,
Ես քեզ համար պատրաստել եմ կաթն ու կարագ ու պանիր,
Գառան մըսեն շամփրի վըրա խորոված,
Կասկարայով գառան միսը տապակած:
Կուժը լիքը կարմիր գինին դըրած է,
Իմ ձեռագործ կըտավ սուփրան փըռած է.
Ձեռըղ լվա՛. հանգստացի՛ր իմ սիրակա՛ն ամուսին
Լուսնյակը երևում է երկնքումը փայլելով,
Պատուհանեն լույս է ձգել սուփրի վըրա շողալով,
Երևում է հացն ու կաթը, պանիրը,
Երևում է կարմիր գինվո սափորը.
Մեկ ես, մեկ դու, մեկ պահապան հրեշտակը,
Ուտենք, խմենք, ու գոհանանք արարչեն,
Հանգստանանք աշխատանքեն, որ քաշեցինք ցերեկը:

ՕՐՈՐՈՑԻ ԵՐԳ ԳՅՈՒՂԱԿԱՆ ԱՅՐԻ ԿՆՈՉ

Քրննե՛, քրննե՛, սիրուն որդի, քու մոր սրբտին ըսփոփանք,
Քեզ օր կասեն տըխտըր ձենով, օր-օր, օրեր ու շատ կյանք:
Օրորոցըր ձեռով շարժեն, բերնով երեսդ համբուրեն,
Քեզ շատ օր-օր, քեզ շատ օրեր, քեզ շատ արև կու երգեն:
Աչքըդ փակե՛, այդ լուսափայլ աստղի նըման փայլածը,
Որ մինչև այդ երկնքումը երևում է ցուածը:
Աչքիդ շողը սիրտս է ծակում, նորոգում է իմ խոցը,
Աչքըդ փակե՛, իմ սիրական հերի՛ք սրբտիս այրածը:
Աչքըդ փակե՛, քաղցր քրննե՛, քեզ օր կասեն ես լալով,
Հորըդ բանը իմաց կանեն, դու ականջ դիր նիրհելով.
Հայրըդ գորեղ երիտասարդ, առավ բակեն գութանը,
Լըծեց երկու գույգ եզները իր սրածայր արորը.
Գրնաց դաշտը երգ հնչելով, երգ ասելով և լալով:
– Ինչի՞ համար սուգ ես անում, սուգ արտասովոր և լալով,
Ասաց հորըդ հարևանը՝ աչքեն առուք վազելով.
Եզներըդ գեր, գեր ու պարարտ վազ ի վազ են դեպ դաշտը
Շա՛տ կու վարեն, շա՛տ կու հերկեն, շա՛տ կու կամեն քու արտը,
Արեգակը մայր չի մտած դու կը դառնաս արորեն,
Քեզ Չանանը առաջ կու գա գրկում բըռնած երեխեն:

Գորգին երգով հարևանին այսպես տվեց պատասխան.
«Եզներըս չեն ինձ մնալու, իմ աչքի լույս հարևան.
Օրավարըս ես չեմ կարող այսօր վերջը հասցընել,
Պիտի մնա հող ու արտըս անվարուցան, անայցել.
Դիակիս մոտ գեր ու պարարտ իմ եզները վիզը ծոտ
Պիտի մնան, թե ո՞վ նոցա երեկոյին կու տա ջուր»:
Հարևանը աչքը արցունք մեզ սև համբավը բերեց.
Թե՛ շու՛տ արեք, եկեք տեսեք, թե ձեզ Գորգին ի՞նչ արեց:
Ի՞նչ ես արել, գանք ու տեսնենք, վա՛յ մեր անբախտ աչքերուն,
Նետը ցըցված է սրբտիդ մեջ, տակըդ ճապաղ քու արյուն:
Նետը ցըցված քու սրբտի մեջ, օդը ճեղքեց, գիծ արավ.
Գիծը սև էր երկնքումը, աչքըս ծառի մոտ տարավ,
Ծառի հետնեն թաք կեցած էր մեր գեղացվոց թըշամին,
Մեր գեղացվոց հին ատելին, տավարի գող Եզիդին:

Դու սիրական սիրուն որդի, քրննե՛, քրննե՛, գորանաս,
Քու մոր համար նըխիթարիչ ու ըսփոփիչ մեծանաս:
Միտքըդ պահե քու հոր արտը, գեր ու պարարտ եզները.
Միտքըդ պահե մաճն ու սամիք և սրբածայր արորը.
Երբ մեծանաս, երթաս դաշտը, ուզես վարել քու արտը,
Քու մոր համար ուտով բերել ցորնի խուրճը ու բարդը,
Առաջ գընա՛, գետը անցիր այն սրբահոս Արաքսեն,
Գրնա՛ գըտի՛ր այն Եզիդուն, որ այն ծառի ետևեն
Նետը քաշեց, օդը պատռեց, քու հոր կյանքը սև արեց.
Թո՛ղ Գորգիի եզները տա, որ այն օրը փախցըրեց:

Գեր ու պարարտ քու եզները սայլի՛ն լծե, սիրական,
Դարձի՛ր սրբե՛ քու մոր աչքեն այս արտասուք տրտմության:
Քաղցր ձենով երգ հրնչելով, երգ երգելով տու՛ն արի...
Ա՛խ, ե՞րբ կըլնի, որ մեծանաս – իմ բաղձանքը կատարի:
Այժմ քրնե՛, աչքըդ խըփե՛, հանգստացի՛ր, օր-օր-օր.
Թող քու մայրը աչքեն թափե արտասուքը յուր հորդոր:

ՈՒՆԱՅՆՈՒԹՅԱՆ ՎՐԱ

Ի՞նչ ես ջարդում անձրդ, է՛յ մարդ, ցավերով,
Գլխիդ բարդում գանձրդ անթիվ նավերով.
Արի՛, աղբեր, իմ խրատին դու մի՛տ դիր,
Հոգս ու ջաֆեդ ա՛ն քեզանից ու ե՛տ դիր:

Մերկ ու թեթև դու էս աշխարհ եկել ես
Բեռան տակը մեջքրդ ինչո՞ւ թեթև ես,
Ժանգ արծաթի խաթրին դու քեզ գերել ես,
Դեղին ոսկու սիրուն հոգվով մեռել ես:

Դիպակ շորեր, անգին քարեր, գանձ ու գահ
Ե՞րբ ես տեսել, որ մարդուս անեն անմահ,
Նահախ պըտրում ես արծաթի մաղանը,
Որ արժան է օխտը գազ քու քաթանը:

Էսօր, էգուց քեզ կու գրկե պատանքը
Ու չի փրկիլ մահից ոսկին, ո՛չ հանքը:

ԳԱՆԳԱՏ ԲԱՂԴԵՆ

Ա՛յ իմ չար բախտ, քեզ ի՞նչ ասեն, արդյոք քեզ ի՞նչ անուն տամ,
Թե կույր ասեն՝ իրավ կույր ես, բայց այդ դեռ չէ բավական.
Դու անմիտ ես, դու հիմար ես, նախանձոտ ես չափազանց,
Դու աստված չե՛ս, ինչպես կոչեց քեզ հին դարը դյուցազանց,
Կույր է և քո թշվառ կյանքը և այդ պաշտոն տվողը,
Ոչ բախտ, այլ աղբ քեզ չէի տալ՝ պարարտացնել կոշտ հողը,
Այդպե՛ս խրդճով կատարում ես Արամազդա պատվերը,
Ա՛խ, թե իջներ նա երկնիցը, տեսներ առատ հունձերը
Քու այլանդակ սերմնացանին, էլ ի՞նչ սուր-սուր նա սլաքներ
Պիտի շաղ տար քու գրվիսին...
Քեզ շատ անգամ ես տեսել եմ երիզապինդ աչքերով,
Կու՛յր ես արդյոք, թե՞ գիտությամբ ման ես գալիս այդ կերպով.
Բայց կուզեի, որ դու մեկ օր հանգամանքե ըստիպված՝
Այս աշխարհքը ծայրե ի ծայր մեկ ժուռ գայիր աչքաբաց,
Ի՞նչ ահարկու տեսարաններ պիտի բացվեր քո աչքին
(Ցընորամիտ արարքովըդ լի են երկիր ու երկին). —
Կը տեսնեիր մուլի վագրեր հովիվ դրած հոտերուն,
Նենգ աղվեսներ, անհազ գայլեր միշտ անպակաս մոտերուն.
Կը տեսնեիր դու ժիր մեղվանց բունը՝ արջի քանդելը,
Բյուր մի անմեղ միջատների հացը՝ ծուլի ուտելը.
Կը տեսնեիր դու վարուժան մենակ վու՛-վու՛ն կարդալիս —
Նա իր սիրուն աղունակի կարճիկ կյանքիկն է լալիս,
Անպի մեջեն վեր սլացավ սրբաչ շահեն դեպի ծառ,
Բռնեց սիրուն աղունակին, անխիղճ արավ չորս պատառ:
Թողնենք մի կողմ անբաններին՝ բանականի մեջ մտնենք,
Նույն գրքկանքը, նույն նեղություն անշուշտ, և հոն կըզտնենք,
Տե՛ս դու, թշվառ հողագործի գարնանային վաստակը —
Լավիլիզեցին մարախները ցորնու նորձիլ հասակը.
Դորա ներհակ՝ նավահանգիստ մտավ նավը փարթամին,
Ո՛չ մի վնաս չի հասցրուց նորան ուռուցիկ քամին:
Տե՛ս այս խղճուկ իմ կըտրիճիս – առույգ, պարկեշտ ու գիտուն,
Բայց հորական փող չունելով՝ հաճելի չէ՛ ամենուն.
Սորան հավասար չեն հարգում իշխանին կամ հարստին,
Բացեիբաց հեռանում են, որ սորա մոտ չի նըստին,
Այլ նստում են նորա մոտը, որի ջիբը ոսկի կա,
Չեն ամաչիլ աստված ասել հարստին, թե խոսքի գա...
Ասա՛, խնդրեն, ինչո՞վ մեղավ այն խեղճ գիտուն պատանին,
Մի՞թե աղքատ աշխարհ գալը մարդիկ հանցանք համարին.
Դըղմագլուխ իշխանորդին ինչո՞ւ ի վեր դասեցավ,
Սուկրատեսի՞ արդյոք լեզվով հանկարծակի խոսեցավ...
Ահա՛, այսպես չարութենով լցրել ես դու աշխարհքը,
Մի՞թե չես գալ սարսափանքի՝ տեսնելով քո արարքը:

ԻՄ ՔՆԱԲԻՆ

Արի՛, քնա՛ր Ափրուտիտա, հնչե նորեն իմ ձեռքին,
Ինչո՞ւ ընդ վայր կախ ես կեցած դու գլխաքաշ մունջ պատին,
Ինձ պատվիրեց Անակրեոն լինել յուր ընտիր ժառանգ.
Եվ այն անմահ յուր տաղերուն տալ անընդհատ արձագանք.
Բայց ի՞նչ դու շուտ վհատեցար, կոշտ խուժանի խոսքերեն,
Որք եղել են միշտ անարդար հենց Արամի օրերեն.
Ուշ մի՛ դնիլ դատաստանին խակամիտ <հիմա>րին,
Թե չէ, դու էլ ընկնելու ես, խղճուկ սոխակի օրին.
Հնչե՛ ազատ, քեզ չէ դրած՝ ո՛չ նեղ սահման, ո՛չ կոպար,
Ձայնըդ ձրգե, դեպի երկինք, թող քեզ լսե դիպի աշխարհ,
Թո՛ղ ծիծաղի և կամ թո՛ղ լա, թո՛ղ սարսափի, գմայլի,
Իսկ անագատ մեր աստղիկը միշտ վառ ու վառ կըփայլի.
Նա կփայլի քանի ամպը նորան չի՛ ծածկել քողով,
Մի՛ գարհուրիլ, շուտ կըցրվի թեթև ամպը մեղմ հողմով,
Ա՛նձն իմ, օրհնե՛ այն աստվածը, որ շնորհել է քու բաժին՝
Ո՛չ գանձ, ո՛չ թագ, այլ յոթնադի անուշ քնար մուսային:

ԻՄ ԵՐԳԸ

Հեռացել եմ իմ մայրենի աշխարհից,
Մերտ բարեկամք անջատած եմ ինձանից.
Թառամում եմ ես այս օտար երկրումը,
Մենակ բըսած ծաղկի նման դաշտումը:
Կամաց-կամաց տարիները անցնում եմ,
Մեզ նորոգած գարուն ամառ դարձնում եմ.
Միայն մեր խեղճ կյանքը չունի ոչինչ նոր,
Ինձ երեկը կրրկրնվում է միշտ այսօր:
Ասպարեզիս նեղ է ճամփան ու փրշոտ,
Խեղճությունս համարում եմ ինձ ամոթ.
Իմ վիճակին կարեկցություն մարդ չունի,
«Դ-ա, ասում եմ, իր կյանքումը դարդ չունի»:
Ես դարդ ունիմ, դարդըս մեծ է ու պես-պես,
Բայց չեն տեսնում ձեր աչքերը կարճատես:
Երբ ես մրտա անհյուրընկալ այս աշխարհ,
Քանի թույլ եմ քախտը ժրպտաց ինձ պայծառ.
«Հա, ասացի, դարձել է իմ անիվը,
Լըրացել է իմ վատ բախտի շար թիվը»:
Հանկարծ՝ փրչեց անտուժելի հյուսիսին,
Թառամեցուց վարդ, մանուշակ մայիսին.
Այսպես չորցուց իմ նագելի հասակը,
Իմ անողորմ, անագորույն վիճակը:
Ա՛խ, մոտեցիր, օրհասական օ՛ր մահվան,
Բե՛ր քու հետը սև հող ու նեղ գերեզման,
Թո՛ղ սառ լինի իմ նոր տանը հատակը,
Ծանր քարե՝ վրաս ծածկած վերմակը:
Բայց, ա՛խ, երբ որ կանցնի ամիս ու տարի,
Կը մամոռտի գերեզմանը այն քարի,
Հետը անգամ չի մընալու իմ խաչին,
Իմ անունը, իմ հիշատակ – կըկորչին.
Բայց կուզեի թողնել այստեղ մի արձան,
Որ դարեդար մընար ամուր, անկործան...
Ես երգեցի երգ ոլորուն ու անուշ,
Իմ քնարի ձայնն էր մեղմիկ ու քընքուշ.
Մի՞թե այնքան անգութ կլինի Լեռա գետ,
Որ անունըս անգամ կանե նա անհետ:

ԵՐԿՈՒ ՔՈՒՅՐ

Նմանություն

Նվեր Միմիոն Ամբարդանյանին

Մեզնից շա՛տ առաջ կար մի թագավոր,
Հոգվով դեռ արի, գլխով ալևոր,
Մեծ ծով էր պատել նորա աշխարհը,
Ոսկի ասացին գիտունք այն դարը,
Ուներ նա երկու մատադհաս աղջիկ,
Մինը խիստ տգեղ, մյուսը՝ գեղեցիկ:
Մի օր տգեղը ասաց մյուսին.
«Երթանք ծովի ասի, քույրի՛կ, միասին»:
Միրունը գնաց առաջից տրտում,
Տրգեղը հետնից ոխ պահած սրտում.
Հագիվ թե ծովի ավին էր հասած,
Իր սիրուն քրոջ գրլորեց նա ցած:
Կանչեց կիսամեռ սիրունը ջրից.
«Քուրի՛կ իմ, քուրի՛կ, փրկե՛ ինձ մահից.
Ես ունիմ տանը գեղեցիկ մանյակ,
Ա՛ն, էն քե՛զ լինի, պարզևե ինձ կյանք»...
– Էն առանց քեզ էլ կարող եմ ստանալ,
Ինձնից փրկություն դու բնավ մի՛ հուսալ: —
«Քուրի՛կ, թե այդ էլ քեզ չէ բավական,
Կուտամ քեզ ոսկի պրսակ պատվական»:
– Էն առանց քեզ էլ կարող եմ ստանալ,
Ինձնից փրկություն դու բնավ մի՛ հուսալ: —
«Քուրի՛կ, մի թողնիլ դու ինձ անտերունչ,
Քեզ սիրուն փեսաս կուտամ անտրտունչ»:
Տրգեղի սիրտը դարձել էր ժեռ քար,
Քրոջ խնդիրքը թողեց անկատար:
Ձկնորսը ծովը ձգեց մեծ ոռկան,
Բրոնեց մարմինը սիրուն աղջրկան...
Ջրից հանեց, դրրեց ավի մոտ,
Շատ ծաղիկ ցանեց վրբան ու շատ խոտ:
Մի աշող անցավ, տեսավ աղջրկան,
Լացեց ու առավ, դրրեց ուսի վրան,
Տարավ իրա տուն այդ անգին գյուտը,
Չորացուց նորա մարմնու դիփ հյութը:
Գեղեցիկ տավիղ շինեց ոսկերից,
Քաղցրաձայն լարեր հյուսեց մագերից.
Երբ որ ամեն բան պատրաստեց կարգին,
Գրնաց արքունիք տավիղը ձեռքին:

Երբ մտավ դահլիճ շրքեղ զարդարած,
Տեսավ տրգեղին փեսի մոտ կայնած.
Բացեց բերանը, լարերին խփեց,
Հյուրերի առջև քաղցրաձայն երգեց.
«Հընչե՛ իմ տավի՛ղ, հնչե՛ համարձակ,
Հարագատ քույրս խրլեց իմ պսակ.
Լըսե՛, իմ ծնո՛ղ, լըսե՛ սիրակա՛ն,
Հարագատ քույրս խլեց իմ փեսան.
Լըսե՛ ժողովու՛րդ, լըսե՛ անխրո՞ղ,
Հարագատ քույրս գըլորեց ինձ ծով»:
Մյուս օր դահիճքը խարույկ շինեցին,
Մահապարտ քըրոջ մեջը գլորեցին.
Հուրը պըլպըլաց աղջիկը կանչեց.
«Ի՛մ մեղաց համար աստված ինձ պատժեց»:

ՕՐՈՐՈՅԻ ԵՐԳ

Քու՛ն էղիր, պալաս, աչքրդ խուփ արա,
Նախշուն աչքերուդ քուն թող գա վրրա.
Օր-օր-օր, պալաս, օր-օր ու նանի,
Իմ (այս անունին) քունը կը տանի:

Օսկի խաչ վզիդ՝ քեզի պահապան,
Նարոտ կապիլ է ծարեն տեր-պապան.
Օր-օր-օր, պալաս, օր-օր ու նանի,
Իմ (այս անունին) քունը կը տանի:

Մավի հիլուններ կախիլ իմ ես ալ,
Նագար չիս առնուլ, քու՛ն էղիր, մի՛ լալ.
Օր-օր-օր, պալաս, օր-օր ու նանի,
Իմ (այս անունին) քունը կը տանի:

Աս քանի՞ մորրդ անքուն աչքովը
Անցիլ է օրեր օրոցքիդ քովը.
Օր-օր-օր, պալաս, օր-օր ու նանի,
Իմ (այս անունին) քունը կը տանի:

Օրոցքրդ օրրիմ, օրով բոյ քաշիս,
Մըղկրտան ծանով սիրտըս չի մաշիս.
Օր-օր-օր, պալաս, օր-օր ու նանի,
Իմ (այս անունին) քունը կը տանի:

Դուն ալ քու՛ն էղիր, ինձի ալ քուն տուր,
Մուրք աստվածամայր (այս անունին) քուն տուր:
Օր-օր-օր, պալաս, օր-օր ու նանի,
Իմ (այս անունին) քունը կը տանի:

ԱՂԵՆ ՏԱՆՆ Է

(Նմանություն)

Ջարմանք բան է, հենց գիտենաս
Աղեք տանը չեն նրստում,
Իսկի չելավ վուր մի գրթնիմ
Աղալոին իր տղնում:

– Մի՛ արմանա, պարուն Սարգիս,
Էս աշխարքի աղաթին,
Իշխանք, գանա, դու խաբար չի՛ս,
Վուր քասիբին կու ասին:

Առ օրինակ, թե մեծավուր,
Ապալեանիբը ուսին,
Գա դրբան մոտ, հարցնե աղին,
«Տա՛նն է». – տանն է, կոսին:

Նրբա Էդնից մի փեշաքար,
Էլի էն նոքրին հարցնե.
«Տա՛նն է աղեն». կընծին տալով
Խեղճին իսկույն դուս կոնե:

Թե աղի մոտ լավ շուրերով
Կու գաս՝ տանը կու գրթնիս.
Վա՛յ թե չուխեղ հրնացած է,
Լավն էս է, տուն չի մըտնիս:

Թե սալոպով աղջիկ պարուն
Կու գա՝ թող ներս հրամայե,
Թե դաթիպով պառավ Չալոն
Հարցնե՝ կոսին տանը չէ:

Թե վուր ձեռիդ քիսա բրոնած,
Պարոնին փուղ բերիլ իս,
Փառք ու պատվով ներս մըտնում իս,
Գլխի վրա տիղ ունիս:

Թե դուրանդար իս, հիսաբով
Փուղի Էդնից իս էկի,
«Տա՛նն է աղեն». կոսին – հալա
Ժամիցը տուն չի էկի:

Էս է հիմիկվա աղաթը.

Կուզիս ջիգրից տրուսքի.
Թե քասիբ իս՝ ջուրը նընկի,
Թե խոջա իս՝ տու՛ն մըտի:

ՀԱՅ ԵՎ ՀԱՅՈՒԹՅՈՒՆ

Ո՞վ է հայը. մի՞թե նա է, որ խոսում է հայ լեզվով,
Եվ կամ՝ որի մականունը հանգում է յան մասնիկով,
Որ ուտում է ամենայն օր ճաշին տղմա ու փրլավ,
Կամ՝ պարծանք միշտ հագնում է հայի գրդակ ու հալավ:

Ո՞վ է հայը, մի՞թե նա է, որ գրնում է հայի ժամ,
Ու տարենը հաղորդվում է խիստ սակավից՝ չորս անգամ,
Որ կյանքումը պաս չի կերել, ծոմ էլ պահում է նույնպես,
Հորանջելիս խաչ է կրնքում՝ բաց բերանն ու երես:

Ո՞վ է հայը. մի՞թե նա է, որ տեսնելիս տերտերին
«Օրհնյա ի տեր» պատրաստ ունի ամեն բույե իր բերնին,
Որի համար մեծ ամոթ է, նաև մեղք է մահացու,
Թե գատիկի թաթախմանը չուտե թերխաշ կարմիր ձու:

Չէ, սի՛րելիս, ազգությունը չէ արտաքին արարմունք,
Հայ ծընելը անգամ չի տալ քեզ հայության իրավունք,
Ով կամ թե յան մականունիդ վերջի վանկի մասնիկը,
Կարմիր ձվով կամ թե անձու կատարում ես գատիկը:

Քալլա-փաշա կամ թե բորշ է ամեն օրվա կերածըդ,
Մեռտուկ, պայլտո կամ թե չուխա է վրբայի հագածըդ —
Ողջը մին է. ծեսով չես տալ ազգիդ վրնաս կամ օգուտ,
Տեղը մընա ազգությունը, այդ նաև վարձ չէ հոգուդ:

Թե դու հայ ես՝ հայությունդ պիտի հարգես անպատճառ,
Հայաստանը պիտի լինի հուտ աստղդ քեզ համար.
Օտարինը դու մի ասիլ, մի էլ սիրիլ կուրորեն,
Բայց դու հայի օգուտները միշտ վեր դասե ամեննն:

Արվեստ, ուսում, շրքեղարվեստ տարածե՛ հայ ազգի մեջ,
Բայց բընությանք միշտ հեռացուր նորա մեջեն կրոնի վեճ.
Քեզ ի՞նչ շահ է, թե դու կասես՝ հոգին բըլսել է հորից,
Կամ թե որդին հոգվով սրբով անսերս ծընունդ է մորից...

Թող, սիրելի, այդ խընդիրքը, աչքըդ դարձուր դեպ հարավ,
Բյուր-բյուր հոգիք դու կըտեսնես կորած դորա պատճառով,
Բայց մինչ այսօր այդ խընդիրքը մընացել է անվըճիտ,
Թույլ խելքո՞վըդ աշխատում ես քակել անքակ այդ կընճիտ:

Միրե՛ ազգըդ ոչ լոկ խոսքով, սիրե ինչպես քու անձը,
Նորա օգտին, թե պետք լինի, գոհե բոլոր քո գանձը.
Մի խնայիլ կյանքըդ անգամ, արյունըդ բեր նորան գոհ.
Ոչ այն հուսով, որ քու ազգը իսկույն լինի քեզնից գոհ:

Իստակ սերը չի պահանջում ամենևին տրրիտուր,
Թե տվածը ետ առնվի՝ դորան կասեն առուտուր.
Բայց վայ նոցա, որք անըզգա են յուր ազգի վիճակին,
Հագար անեծք նոցա վերա, Էրնեկ շան պես սատակին:

Թե դու հայ ես՝ գիտե՞ս արդյոք՝ ով էր ազգիդ նախահայր,
Ո՞րտեղ, ո՞ր կողմ նա ընտրել էր ազգիս համար հայ աշխարհ.
Քանի՞ տարի անկախ մընաց հայր օտար ազգերից,
Ի՞նչ էր պատճառ, որ նա ընկավ իր առաջվա փառքերից:

Ո՞ր ցրովեցավ քու խեղճ հայր, ունի՞ս այժմ օգնական,
Կա՞ մի հընար, միջոց կամ հույս սորա կրկին նորոգման,
Թե կա հընար՝ դու պատրա՞ստ ես անձրդ ազգիդ գոհ անել,
Խիստ կըտրտանք, սաստիկ տանջանք, սով ու ծարավ միշտ
տանել:

Դու պատրա՞ստ ես թողնել կայքըդ, ծնողք, եղբարք սիրական,
Միրելվույդ տեղ կըրծքիդ սեղմել միշտ մահառիթ հըրացան.
Դու պատրա՞ստ ես անվախ երթալ թշնամիի սուրի դեմ,
Սարսափելի մահըդ տեսնել դու կարո՞ղ ես ծաղրադեմ:

Այդ ժամանակ քեզ Հայ կասեն...

Բայց թե փորրդ տուլմաներից կամ փըլավից տըռաքի,
Հավատացի՛ր, ուտելովդ օգուտ չես բերիլ ազգի:

ԱՐԱՔՍԻ ԱՐՏԱՍՈՒՔԸ

Նվեր Գևորգ Քանանյանին

Մայր Արաքսի ավերով
Քայլանդուր գրնում եմ,
Հին-հին դարուց հիշատակ
Այսպես մեջը պըտրում եմ:

Բայց նոքա միշտ հեղհեղուկ,
Պըղտոր ջրով եզերքին
Դարիվ-դարիվ խփելով
Փախչում էին լալագին:

– «Արա՛քս, ինչո՞ւ ձկանց հետ
Պար չես բռնում մանկական,
Դու դեռ ծովը չի հասած
Սըգավոր ես ինձ նըման:

Ինչո՞ւ արցունք ցայտում եմ
Քո սեզ, հըպարտ աչերից,
Ինչո՞ւ արագ փախչում ես
Այդ հարագատ ավերից:

Մի՛ պըղտորիլ հատակըդ,
Հանդարտ հոսե խայտալով,
Մանկությունը քու կարճ է,
Շուտ կը հասնիս դեպի ծով:

Վարդի թըփեր թող բըսնին
Քու հյուրընկալ ավիի մոտ,
Սոխակները նոցա մեջ
Երգեն մինչև առավոտ:

Մըշտադալար ոտիներ
Սառ ծոցի մեջ քու ջըրին
Ճկուն ոստըն ու տերև
Թող թաց անեն տապ օրին:

Ափերիդ մոտ երգելու
Հովիվք թող գան համարձակ, —
Գառն ու ուլը քու վըճիտ
Ջուրը մըտնին միշտ արձակ»:

Մեջըը ուոցուց Արաքսը,

Փրփուր հանեց իր տակից,
Անպի նման գոռալով
Էսպես խոսեց հատակից.

– Խիզա՛խ, անմի՛տ պատանի,
Նիրհրս ինչո՞ւ դարևոր
Վրդովում ես, նորոգում
Իմ ցավերը բյուրավոր:

Միրելիի մահից ետ
Ե՞րբ ես տեսել, որ այրին
Ոտքից գրլուխ պրճնվի
Իր գարդերով թանկագին:

Որի՞ համար գարդարվիմ,
Որի՞ աչքը հրապուրեմ,
Շատերն ինձ են ատելի,
Շատերին ես օտար եմ...

Իմ ազգակից գիժ Քուռը,
Թեև այրի ինձ նման,
Ստրկորեն կրում է
Գայթակղիշի կուռ շղթան:

Բայց նա ինձ չէ օրինակ,
Ես հայ, հայիս կճանչնամ,
Օտար փեսա չուզելով,
Ես միշտ այրի կմնամ:

Կար ժամանակ, որ ես էլ՝
Շրթեղագարդ հարսի պես
Հագար ու բյուր պրշրանքով,
Փախչում էի ափերես:

Հատակս պարզ ու վճիտ,
Կոհակներըս ոլորուն,
Լուսաբերը մինչև այդ
Ջրիս միջին էր լողում:

Ի՞նչըս սնաց էն օրից,
Ո՞ր ջրամոտ գեղերըս,
Ո՞րը իմ շեն քաղաքից,
Ո՞ր բերկրալի տեղերըս:

Տուրքը ջրի ամեն օր
Իր սուրբ ծոցին Արարատ
Մայրախընամ ինձ սնունդ
Պարզևում է լիառատ:

Բայց ես այս սուրբ ջրերով
Սուրբ Ակոբի աղբյուրին
Պիտի ցողեմ արտորա՞յքն
Իմ ատելի օտարին:

Մինչ իմ որդիք, – ո՞վ գիտե —
Ծարավ, նոթի, անտերունչ
Օտար աշխարհաժուժուն եմ
Թույլ ոտքերով կիսաշունչ...

Հեռու՛, հեռու՛ քրջեցին
Բնիկ ազգըն իմ հայկյան,
Նորա տեղը ինձ տվին
Ազգ անկրոն, մոլեկան:

Դոցա՞ համար զարդարեմ
Իմ հյուրընկալ ավերը,
Եվ կամ դոցա՞ հրապուրեմ
Ճրպոտտ, պրլշած աչերը:

Քանի որ իմ զավակունք
Այսպես կու մրնան պանդուխտ, —
Ինձ միշտ սրգվոր կը տեսնեք,
Այս է անխաբ իմ սուրբ ուխտ...»:

Էլ չի խոսեց Արաքսը,
Հորձանք տվեց ահագին,
Օղակ-օղակ օձի պես
Առաջ սողաց մոլեգին:

ՆԿԱՐԻՉ

Նվեր Հովհաննես Պատկանյանին

Ակնապիշ, անձայն, խորհուրդ ճակատիդ,
Պատանի, ո՞ր ես մըտքով մոլորած,
Ներկ ու վրձիններ ցիր ու ցան առաջիդ,
Վշյա կըտավը քու հանդեպ փրոած:

Շո՛ւտ տուր աչերդ, նայե՛ դես ու դեն
Տե՛ս, քեզ ծաղրում է անմիտ ամբոխը,
Չարթի՛ր, սիրելի, այդ անուշ քրնեն,
Գոնն մի անգամ հանե՛ քու ոխը:

Բայց դու ներում ես նոցա վեհ հոգով,
Խույ ես աշխարհի ունայն շըշուկին...
Հանկարծ աչերդ փայլեց սուրբ շնորհքով,
Հըսկայի սիրտդ թընդաց խիստ ուժգին:

Առիւ վրձինը, թաց արիւ ներկով,
Շունչ տվիր անշունչ կոպիտ կըտավին.
Երկնից խորհուրդը մեկնեցավ քեզմով,
Քեզ անկարելին անհայտ է բնավին:

Մեր, ատելություն, հանճար, բարկություն
Տըվիր պատկերին մատիդ շարժվածքով,
Ինչ որ չի հայտնեց ճարտարի լեզուն,

Конец ознакомительного фрагмента.

Текст предоставлен ООО «ЛитРес».

Прочитайте эту книгу целиком, [купив полную легальную версию](#) на ЛитРес.

Безопасно оплатить книгу можно банковской картой Visa, MasterCard, Maestro, со счета мобильного телефона, с платежного терминала, в салоне МТС или Связной, через PayPal, WebMoney, Яндекс.Деньги, QIWI Кошелек, бонусными картами или другим удобным Вам способом.